

Er nú alt gjørligt í politikki?

Hvørjaferð eitt mál tekur seg upp í Føroyum, sum hevur eithvørt tilknýti til hervald, av hvørjum slagi tað so er, verður gjørt nógv burtúr — fyri at undirstrika, hvør tað er, sum er fyri og hvør sum er imóti, at vit skulu hava hervald í Føroyum.

Hvør tað nú er, sum er fegnastur, skal eg lata liggja, men tað kundi verið av einum ávisum áhuga, um vit drógu fram nakað av tí, sum veruliga er farið fram, síðani radarstøðin á Sornfelli varð bygd.

Um tað, sum fór fram um tað mundið, um tær samráðingar og tað myrkspæl, ið lá frammanundan, verða tað helst aðrir, sum koma at meta um, tá frá er liðið. Um tað myrkspæl, ið gekk fyri seg frammanundan lögtingið gjørdi samtykt sína í 1959 um at taka til eftirtektar, at støðin var bygd — at eingin útgerð, sum hevði álopsætlanir í sær, mátti verða knýtt at støðini.

Nú er aftur rumbul um støðina á Sornfelli, tí tekniska útgerðin skal útskiftast, og tað kostar ikki smávegis. Men NATO rindar.

Hvørja ávirkan vit kunnu hava, um støðin verður nútímansgjørd ella kanska verður burtúrbeind, er ikki ilt at gita sær. Men hóast vit neyvan eru færi fyri at manna okkum upp til at forða fyri, at hetta verður gjørt, so má tað ongantið standa ósvarað, at føroyingurin framvegis er imóti hervaldi. At byggja sína framtíð uppá tað karráða hervaldið, sum allastaðni, har tað hevur valdið, er tann beinleiðis orsøkin til týning av mannalagnum og samfeløgum eru vit móttandarar av.

Í hesum døgum hava kirkjumenn úr øllum heiminum havt fund í Uppsala í Svørki, har rott varð um, hvussu kirkjan skuldi fyrihalda seg fyri at byrgja fyri teirri hótan, sum krígsdubbing ber í sær — fundurin hevði heitið «Liv og Friður» — og kom til ta niðurstøðu, at tann kristni á ongan hátt má góðtaka, at framleidd verða vápn, sum einans hava til endamáls at leggja heimin í oyði. Umboðini úr Ameriku og Sovjet kundu tó illa

góðtaka, at leggja niður sonevndu terror-balancuna, sum valdar millum stórveldini.

Í samband við henda friðfund var eisini gudstænasta í Frúu kirkju í Keymannahavn sunnukvöldið 24. apríl, har Davev Sarkissian, erkebiskupur í teirri Armensk-ortodoksu kirkjuni í Libanon, prædikaði. Erkebiskupurin talaði heitt fyri friði manna millum, sjálvur komin beint úr einum landi, har stríð og morð er dagligur kostur. Sjálvur er hann ættaður úr tí landi, har milljónatal av landsmonnum hansara vóru myrdir av turkum undir fyrra heimsbardaga. Og tó talaði hesin maður um at binda frið, at boða gleðiboðskapin istaðin fyri at birta uppundir stríð og klandur, tí tað vildi einans enda í tí ragnaroki, sum fólk hansara meira enn nakað annað hevði liðið undir.

Koma vit aftur til okkara egna samfelag, so er veruleikin, at vit í dag hava eina Natostøð, sum hevur virkað sum liður í tí bólki, sum hernaðarblokkurin vestanfyrir er, sum varslingsstøð fyri NATO.

Løgtingið góðtók í 1959, ella sum tað stendur — tók til eftirtektar — Maius Johannesen, háskúlastjórnin, formuleraði tað soleiðis: Tók til eftirtektar, at NATO hevði sína støð í Føroyum.

Føroyingar hava ongantið verið eftirspurdir, tá teir hava tikið hernaðarmálgang stig í Føroyum. Og tað man helst vera tí, at vit vilja ikki vita av sliikum.

Ein onnur søga er so tann, at vit heldur ikki ynskja, at vera kastibloka í stríðnum millum stórveldini, men munnu vit tó ikki ásanna, at vit hava litla ávirkan á hesum standandi stríði millum stórveldini?

Góðtaka hesa støðu eiga vit ongantið, tí gera vit tað, so eru vit beinleiðis við til at gera okkara til, at heimurin skal standa í stríði allar ævir. Tí stríð hevur verið og stríð veður so leingi heimurin stendur.

Okkara litla kunnu vit gera, um vit greitt og tyðuliga siga frá, at vit vilja ikki vita av nokrum hervaldi á oyggjunum, at vit hvørki ynskja at hava

nakra Natostøð, tiansheldur nakað, sum hevur við hervald at gera, hvaðani tað so kemur.

Tað kann vera, at tað er at gera ov nógv av. Men eg fari tó at minna á hvussu andstøðan á tingi uppundir tey bæði síðstu lögtingsvalini, bæði í 1978 og í 1980, gjørdi nógv burtúr tí, at serliga Javnaðarflokkurin royndi at fáa so gott samband við kommunistaveldið Sovjet. Og ehtta var sett soleiðis upp, at endamálið hjá Javnaðarflokkinum beinleiðis skuldi vera at lima okkum inn í tað kommunistiska heimsveldið.

Hvør annars vildi trúgva sliikum, vistu úrlitini tey komandi valini, tí Sambandsflokkurin vann atkvøður uppá hesa ósonnu útspillingarkampagnu sína.

Men sohendi tó, at Sambandsflokkurin sjálvur kom í landsstýri. Og so skuldi ein hildið, at nú var einki sum at við nokrum samstarvi, tiansheldur nakrari politikari «flirtan» við kommunistaveldini, hvørki so ella so.

Men hvør, ið hevur dyrkað samstarvið við kommunistaveldini, sum á ongum sinni áður, er júst Sambandsflokkurin. Við tí manni á odda, sum itarstúr var at ákæra javnaðarmenn fyri at vera kommunistavinarligir. At formaður Sambandsflokksins var á drúgvri stutleikavitjan í Sovjetsamveldinum og somuleiðis landsstýrismaðurin hjá Fólkaflokkinum, eru kanska bert smáting, í mun til tað, sum annars fer fram í dagliga virkinum til at «styrkja» sambandið millum tað stóra Sovjetsamveldið og tær smáu Føroyar.

Onkur sigur, at hetta er smátvælt, at viðgera hetta, men ikki minni enn so, at neyðugt er at undirstrika, at tað er einki sum sær út til at vera heilagt fyri hesum monnum, hvørki í politikki ella á annan hátt, bert tað kann tæna teirra politisku ofta illavörðnu ætlanum.

Dentur varð lagdur á at siga frá, hvussu føroyski Javnaðarflokkurin royndi at føra Føroyar inn undir kommunistiska jarnhælin, hvørt høvi var brúkt, serliga av Sambandsflokkinum. Hann aftraði seg

heldur ikki við at «prógva», at tað nettupp vóru javnaðarmenn, sum vóru itarstir til at undirgrava tað rófestu kristin-trúna fyri harvið at snikja kommunismuna inn á okkum.

Tann, sum vil vera sannur, veit, at hetta eru ósannindi av grovasta slag. Men harfyri er tað so, at Sambandsflokkurin ikki aftraði seg við hesum skitnu vápnunum.

Og sokunnu vit spyrja uppáftur, hvat tað veruliga er, sum nú hendir.

Hvør er tað, sum ræður og sum stendur við stýrisvølin í Føroyum?

Tað eru flokkar, sum hava menn, ið siga seg vera verjar fyri kapitalistiska systemið — sum siga seg vilja hála niður alt, sum hevur við sosialismu at gera. Men hvat er tað teir í veruleikanum standa fyri?

Fyrst er at siga, at føroyski útflutningurin allur sum hann er er framleiddur eftir vanligum sosialistiskum prinsippum.

Jú, rætt er, at teir standa fyri einari harðari kapitalistiskari stevnu, sum eingi mark kennir, bar ahon kann tæna teimum og teirra harðrenda profittpolitikki. Hvør tann, sum ikki kann standa, hann má lúta, eingin bardón. Hetta er tað teir siga seg standa fyri.

Koma vit so til hetta við kommunistasambandinum, ja so siggja vit tíðuliga, at tað eru hesir somu harðrendu kapitalistaveinar, sum standa sum stórstu garantar fyri, at Sovjet fær loyvi til at «skalta og valta», sum teir vilja. Ikki bara í tí føroyska samfelagnum, men eisini við tí føroyska samfelagnum.

Vit hoyra t.d. hvussu illa Fiskaselán letur at soluútlitinum, «tí nú hevur tað fatæka Afrika ikki ráð til meira at keypa fisk úr Noregi», og trýstur nú prísir á teimum marknaðum, har vit skuldu selt okkara upsa.

Og hvat er so at gera? Jú, hvat hava teir telefon-samband við vinir okkara í Moskva? «Pauli Ellefsen hevur jú verið hjá teimum og forsíkrað teimum, at vit «eru bestu vinir».

Og so var eitt at gera. At biðja teir taka sær av

upsanum, nú prísurin var ikki «akseptabul» á marknaðinum annars.

Og russar keypa. Teir vilja jú fegnir «hjálpa». Og «hjálpin» kom frá «vinmonnum» í Moskva.

Skjótt í mong ár hava vit nú lisið og hoyrt, hvussu Sovjet legðist á fjallandi Afghanistan.

Hvussu teir við ymsum «snildum» hava krámað eisini hetta landið undir seg. Ikki beinleiðis á sama hátt, sum teir «selja» ella «keypa» í Føroyum. Men afghanar vitjaðu eisini vinirnar í Moskva.

Í Føroyum kendu vit til russaratrolarar í hópatali fyrst í 50unum og táverandi Sambandsløgmaður vitjaði í Moskva.

Tá var nógv snakk um hesar trolarar og móðurskip teirra. At teir «grópaðu», tosaðu teir ikki so nógv um, Fólkaflokkurin og Sambandið, teir sum tá eisini sótu til rúðurs í Føroyum, «men russar keypa vatn og betala góðar pengar fyri tað». Og so var alt gott.

Vit finga nakað burtúr tí.

Og um kommunistaskrimsl var ikki at tala. Teir løgu jú uttanfyri 6 milamarkið.

Men so kom Nato, og tað var jú ikki so gott.

Alt gekk fyri seg í duldum, eingin mátti vita av nokrum, fyrr enn alt var klappað og klárt. Men kanska komu teir, tí at okkara «borgarligu» høvdu vitjað kommunistastórveldið?

Hetta var í fimti-árunum.

Men eina aðrastaðni í heiminum fór eisini okkurt fram, eisini í fimti-árunum. Tað var í einum landi, fjarskotið av okkara leiðum. Sovjetsamveldið

er bulmikið. Í grannalandi teirra onkustaðni fyri sunnan ella fyri eystan, í Afghanistan, har byrjaðu russar eisini smátt um smátt at veita eina hjálpanði hond — og teir betaltu eisini væl. Stríð var millum Afghanistan og Pakistan — og útflutningsmøguleikarnir tann vegin vóru tiptir.

Men russar vóru hjálpsamir.

Eisini gjørdur russar ymsar ileggingar í Afghanistan og skjótt vaks russiski innflutningurin úr Ruslandi.

Aðrar tænarastur gjørdur russar eisini — eftirhondini vóru afghanar bundnir meira og meira at russum.

Sovjet hevur dugað og vítað, hvat teir vildu. Somu midlar vóru brúktir í Afghanistan, sum nú verða brúktir av okkara «russaravinum» — teir geva betri prís enn nakar annar marknaður. Og sjálvsagt, hvør vil ikki selja til besta prís?

Í so máta er neyvan munur á Breckmann/Ellefsen og Andropov.

Tað er ikki minni enn undrunarvert, at veljarafjöldin vil lata seg leiða av hesum monnum, sum higartil hava sýnt eitt — og gjørt nakað heilt annað.

Yviornaði politikkurin hevur ringar dagar í Føroyum.

Hóast ávaringarnar á sinni, so lurtadu teir ikki eftir raðunum frá afghanska konganum, tá ian í 1950 segði: «Rusland frøðist nú Afghanistan og Pakistan criggjast, og teir vilja áivað leggja upp í so skjótt sum teir siggja sær in tjans og tá rætta lutan «komin».

Eg sigi ikki, at Fiskamunur á síðu 4